

॥ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

श्रीगुजरात न्युतन नाटक सभा

धर्मं डी कलाह यान

निर्मल गंगा

नाटकना गायनो.

रथी प्रसिद्ध करनार,

मोहनलाल गोकुणदास युवान.

डा. सु. गोपींद लुवन थिएटर-अध्य.

आवृत्ति १ वी.

प्रत १०००

संवत् १९७५] कीमत ०-२-० [सन् १९१६

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી લેખીરાઈ-સંગ્રહ

૧૨૬

આ નાટક (ધમંડી કલહ યાને નિર્મળગંગા) રજીસ્ટર કરાતી
માલીકે સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે, તેમની લેખીત
રજા સિવાય કોઈએ ભજવવું ભજવાવવું,
છાપવું કે છપાવવું નહીં.

ગુજરાત લીમડાયોકમાં આવેલા “દેશી મિલ” પ્રેસમાં
મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપ્યું.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૧૮૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ નિર્મલ ગંગા

વિષય ૮-૧૨-૪

ખેલના પાત્રોના નામ.

ધમંડીકલહ	...	...	...	...સખલપુરીનો રાજા.
હિંચકાલ	...	...	...	...ધમંડીકલહનો સેનાપતિ
સહનશીલ	...	...	...	...કર્મણીક ભુમીનો રાઠોડ નિર્મલ- ગંગાનો પીતા.
સખલ-વિમલ	...	...	...	...સહનશીલનો કુમારો.
રા. ભીમક	...	...	...	...કર્ણાવતી નગરીનો રાજા.
રઘુચંદ્ર	...	...	...	...નાટ્યનાયક રાજા ભીમકનો પુત્ર નિર્મલગંગાના પતિ.
વિનયચંદ્ર	...	...	...	...ધમંડીકલહનો આરમાન ભાઈ
નયંત	...	...	...	...ધમંડીકલહનો પુત્ર
બાકરજી	...	...	...	...ખેરીસ્ટર.
દાદીબા દગડુ	...	...	...	...એલ. આર. સી. પી. ડૉક્ટર.
બુચુલ	...	...	...	...વીધવા તારાને છોકરો.
રામો	...	...	...	...ડૉક્ટરનો નોકર.

સ્ત્રી વર્ગ.

નિર્મલગંગા	...	...	...	...સહનશીલની પુત્રી રઘુચંદ્રની પતિ.
રસિકપ્રભા	...	...	...	...ધમંડીકલહની ધર્મપત્ની.
શુસીલા	...	...	...	...સખલપુરીના મહુમ રાજા નીતિ ગુણની પુત્રી.
રાણી	...	...	...	...રાજા ભીમકની સ્ત્રી
તારા	...	...	...	...વીધવાએને વિજય અપાવનાર વનીતા.
પડધમ	...	...	...	...ડૉક્ટર દાદીબા દગડુની દીકરી બુચુલની સ્ત્રી.

બાદ દરબારી, બારોટ, સીપાઈ, દાસીઓ, સખીઓ વિગેરે વિગેરે.

❖ ધમંડી કલહ યાને નિર્મળગંગા. ❖

નાટકના ગાયનો.

ખાળાઓ—

૧

સરજનહાર તું.... ....

નીરંજન નીરાકાર તું.....હા.....સરજન૦

યાચકને યશ દે....સંકટ સહુ હરજે.

આશા સફલ કરજે....હા.....સરજન૦

સકલ સંસારના સ્વામી ગુણ નિધાન છો....ખ્યારા.

રહીને જળ સ્થળે જામી શક્તિમાન છો....ખ્યારા.

હજાર....નામથી વ્યક્તિ ધરી પુજે દુનિયા

વીવીધ રંગો તણા ઉપાસવાન છો.....ખ્યારા.

દીન ખાલ તારજો દોષ સહુ નિવારજો

અર્જ અમારી ઉર ધારી કર કૃણા હે કીરતાર—સરજન૦

નિમળ ગંગા—

૨

મુકી તરસતી તારૂણી પીયુ આપ ના અલગા થશો.

જલ વિયોગી માછલીના પ્રાણ ના લેતા જશો,

છે પ્રીય મુખ દર્શન વીણુ જગતમાં અવર નહી ખ્યાડું-જગ.

પ્રેમ પીંજરે પંખીણીને પ્રીય વીણુ અમૃત અકાડું-જગ.

સ્નેહની સાંકળ પહેરી કરમાં ક્ષણુ નવ નાથ વીસાડું-જગ.

રહયચંદ્ર-નિર્મળગંગા— ૩

ના દુભાવો દુભાવો..... ....

..... દુભાવો ના પ્રીયા.

રસીક રાતઢી રોકાવ..... ....

..... હઠ સાને કરો.

હાય અરરર જીવ જાય વિરહ લેશ ના ખમાય

માન માન..... ....

..... ના સહેવાય—ના દુભાવો.

નિર્મળગંગા-સખીઓ— ૪

વાહ નખરાળી કલી રસાલી ગૌરવદન પર

લોગી જમર તુજ યોવન લુટવા આવશે.

ઓ મદદેલી યોવન વેલી રાજ રસીક વર

પરમલ સુખકર ચીતડું તુજ લોભાવશે.

જાઓ મને ના સતાવો બળતું જીગર ના દુભાવો (૨)

વાહ ? વાહ ?

શાન્ત રહય કર બાળ ધીરજધર રસીઓ પ્રીયકર

રજની રસભર રંગે તુજને રમાડશે— વાહ૦

તારા—

૫

ઑલહમ્મક આ જીંદગાની દુઃખી વીધવાતણી કહાણી.

મનુષ્યો મોજ લે માણી હાથડ ચાતાં બીજી આણી,

ફેશનને પુલપાવરમાં સદી વીશમી ન વરતાણી.

થઈ લોકચારાર પાર્ટીમાં કલ્લેખસોથી ન વખણાણી
કુધારો કયાં સુધી રહેશે વીડા માય સીસ્ટરો રહેશે
વેરી વેડ લાઇફ આજશે (૨)

ઓલ સીસ્ટમ નોટ વૅલ રેડી પ્લીઝ ઓલ ફીમેલ
હીય હીય હુરા (૩)

બેરીસ્ટર તારા—

૬

કાંઈ કીટો બેરીસ્ટર વીધવાનો કાયદો

કાયદાથી કાયદો ઇલાયદો

રાંડીરાંડો મોજ કરશે ગાડીઘોડે નીત્ય ફરશે
એમ

ઓલરાઇટ

ને મળે સુધારાને ફેશનનો સાયતો

વીધવા વિજય વન કે વાયદો

કાંઈ

ડૉક્ટરબેરીસ્ટરતારારામો ૭

જુલમ જુલમ જમાનામા થાય છે

ધોલે દીએ અ'ધારૂ મનાય છે

કાયદાનું કંડીસન કહેવાય છે

જેન્ટલમેનોની ઇજ્જત લુટાય છે

ખન્યો પુરો પાખંડી તું પુરો ખન્યો

ખીકવાઇટ સુ ઠેમ મેડ સુને ગણ્યો

ઓયશ ઓયશ ઓયશ

કાનુનો સંભલાવવામાં છે કેવાં રૂડાં નામ
 એવું કયા કાયદામાં છે કરવું આવું કામ
 ગપ રહ્યા ચલાવાર થાય છે
 ખીન હર્દી દીવાનો ગણાય છે.

પડઘમ—

૮

આવ્યું જોખન ભરપુર રંગ જામ્યો ચકચુર
 ચાલી જીવાની મહેલરી
 મોહન મલવા આવુર .... આલી
 ખની દીવાની દીલ હાથ નવ રહેતું
 દુઃખ કેને જઈ કહું
 અલખેલા આવળે રામા રીઝાવળે
 શું થાયો કુર .... આવ્યું

અયુગલ પડઘમ—

૯

પ્રેમ પાઠ શીખો રસીલા છખીલાણ આવે
 પ્રેમ માલારે ખાલા શીખાવો—પ્રેમ
 પ્રીતિનો પાઠ ભણો ભરથાર
 કીધો નર પરવશ તે નાર
 ગુણના સાગર ખ્યારા ખરેખર છે ભરથાર—શીખો

શુસીલા—

૧૦

દુનિયા દોરંગી દોરંગી દુનિયા દોરંગી
 સદ્ સંજ્ઞાની નહી સંગી .... દુરિયાં

પ્રપંચીઓ પાલખીઓ એસે સાચાને સીર ભારે
 સદ્સજ્જનોને કદ દીએ છે અવનીમાં એ ધારે-દુનિયાં
 મીઠ બોલા મેળ કરતા ભુએ મરે સાચા
 કુડાકપટીઓ હોંશે ફરતા એળે ગયો જન્મારો-દુનિયાં

ડોક્ટર બેરીસ્ટર રામો-૧૧

કરી છેતરપંડી કાયદાથી ઉધા ઇડોલ રાખી દાદીબા દેવાળીયા
 મન્યો પુરો પાખંડી કરી તેં લુચ્ચાઇ બીલ આપી દે સીધો વેવારીયા
 નોનો જાળ તારા જેવા કંઇ ધુવે છે ગટર (૨)
 સાંગતો મી તુલા ગપ રહી બેરીસ્ટર (૨)
 ઐશ્વથી માંહી ગમળી થયા ડોક્ટર
 તસ નાડી જાણે નહી ને રાખે છે મીટર
 યુ ઢમ વેરી જોડ થી સીસમોડ હીકાય .... કરી છેતર
 નિર્મળમંગા— ૧૨

અબળાની અરજ ઉરધારીરે
 અમ સ્હાય કરોને મોરારી
 અમ સ્હાય કરોને મોરારીરે
 વારે ચડને કુંજવીહારી
 સત્યનો વિજય કરી કદ સંહારી
 કંઇક સતીઓને ઉગારી .... વારે

અંક બીજા.

રઘુચંદ્ર શુશીલા— ૧૩

જગતની જંગલમાં ફસીને મુગુણી સૌ ફરે.

કા મલે કુકૃત્યના નીતી સાથે નવ મલે

મોહમાં મરડાઈને હું પદ અભીમાની કરે

સ્વાર્થની સંગાથમાં દેખે અગની પણ ખલે

સુખ ખુવે છે હાથથી

આફતો શીરે લઈને સુખ ખુવે છે હાથથી

કર્મને ગણીને મીત્ર અકરમી બને છે હાથથી—આફતો.

હર્ષ અંધતા સ્વીકારી ન્યાયને નીતી સંહારી

લોભ લાલચો વધારી રનેહમાં ઉથાપથી—આફતો.

અનુજલ—પરધમ— ૧૪

વાહ પ્રેમ તારી બલીહારી, દેવો પણ ગયા છે હારી;

નહી જોય મોતની બારી, તોપણ કહેશે તું ખ્યારી—વાહ.

નાત જાત નહિ જંગલ જોશે કાંઈ કુબડી ભેટે હોંશે;

ધન્ય જાપ તણી પણ જોશે, મલે ભરાય દુનિયાં દોષે.

લોભ પડીને લુપ્તે રહેવા તોપણ કરશે તેની સેવા;

બીજા માંબીને ભાખરી લેવા, તેપણ છે કઠકીના મેવા;

ભોમ.... ....

હો....

....

....

....

....

....વાહ.

રામો—

૧૫

માલા મીલી દીડકીયા ફાર ખુશી ઝાલી આનંદ વાહલા છ-છ-
મીઆલા ખાયકા કડુ ન કામ સાઠી.

જેઝિનસી પારસલ મી રામા ગાટી

ત્રાસ ઉચલલા લઈ ગેતલા ખેવડા દોન વાટી અગ-છછછ.

ખાયકા મી આનતો ઘરી

માછ ગોઠી આય કા ખરી

ત્રાસ૦ માલા૦

ખ્યુગલ-પડધમ— ૧૬

અરે વાહવાહ મધુર મનહારા ભાવે લેટો રસીક રઠીયાલા

અરે વાહરે મધુરી શા બોલ તારા, મને લાગે મુઘા સમ ખ્યારા

જેયો જેયો તમારો પ્રેમ જાઓછ.

રસઘેલી રસીલી ના રીસાઓછ

અરે જાઓ જાઓ જાઓ

પ્રીય આવો આવો આવો

અરે૦.

રેણુંકા—

૧૭

હીંમત ધારી અખળા ચાલો બહાદુર બાજાઓ બલધારી.

બતલાવી દયો દુનિયા ભરમા સ્ત્રી શુરવીરતાની સરદારી

આખરૂ સતી તણી હરી સંભાળશે,

કાપી કષ્ટ સ્નેહે શામલો બચાવશે.

વિજય થશે વિજય થશે શુરી સતી તણો

જઈને જુદમી જક્ષરાયને હણો—

હીંમત૦

બચુગલ—

૧૮

દીકરા બચુગલ બાહરમાંખી આશક ખેટપટ કરતા;
 મરદો મરદો પર મરતા અહા....હા....હા....હા....
 ન્યાત કે કળતનો કે લેહ ના ગણે
 વાગે ખીંગલોને ગીત ગામના બણે
 સાત કે હો સાઠ વર્ષ તો ઉટે ચડે,
 કંથ કામીની સદાયે લાકડે લડે.

દીકરા૦

શુશીલા—

૧૯

મહોબત બબોપેં આઇ, જાકે સનમશે કહે દો;
 મરે ઇશકકે સતાઇ, જાકે સનમશે કહે દો;
 તેરે લીયે, પડી હું, ઝંગો જમીપેં જાની.
 કાહે સતાવો ખ્યારે, જાકે સનમશે કહે દો;

બેત

કર બદી તો પાય દૌલત; વોન આખીર વીનહે,
 શાહી મેહેલો છોડકર, જેહો ઝમીપેં ગડ ગયે;
 મુફલીસીમેં કરતે હય, સખ યાદબી અલ્લાહકું.
 જખ મીલા તોફા હુકુમત, તખ ખુદાકુ ભુલ ગયા.
 મૈય ઉનપેં મર રહી હું, પરવા નહી વો કરતે,
 દીલકો જલાને જાની, જાકે સનમશે કહે દો—મહોબત૦

નિર્મળગંગા—

૨૦

શ્યામ સુંદીર કરો મહેર....વીણુ.....અમપર આવી.
 વીપત વખતમાં....મુજ સ્વામી.....શ્યામ૦
 પાપી પીડે વીણુ વાંક, દુઃખ દે અધમ અમાપ.
 અરજ સુણી આવો.
 ગીરીધર મનહર નટવર સુખીકર ઓ શામળા—શ્યામ૦

રઘુચંદ્ર નિર્મળગંગા—૨૧

જાઓ માત પીતા દુઃખીયારા,
 છોડાવીને લઇ આવો—થશે હાણુ.
 શરીરવહની વચન સત્ય તારા,
 છે દીલમાં નહી ગભરાવો—મમપ્રાણુ
 ધીરજ ધારી—રીયુ સંહારી— જાઓ૦
 કાર્ય સીદ્ધ થશે, શોક દુર જશે, ક્રોધ નસનસે
 સુખેથી સીધાવો. છોડા૦

અંક ત્રીજો

બેરીસ્ટર ડૉક્ટર બુગલ } ૨૨
તારા પડઘમ

ડીયર કર ડેન્સ મલી સાથે નેટીવ રીવાળે દુર કરી
એટીકેટે અપમાન થયું તું પોઝીશનમાં આવ ફરી
બુગલે ખુબ કીધી ખ્યાલી ન કાંઈ પીધી
છજ્જત ઊતારી લીધી ખુદાએ મહેર કીધી
ગભરાવ નહી વહાલી તારા બે હાલ કર્યા દીકરા મહારા
લવલી જત કરશુ મનમાની ગાડીઘોડે ફરશું
આન્ટરોડ લંદન હોટલમાં વીસ્કી બે વડે જમશું

કોણ બેરીસ્ટર

હા. ડૉક્ટર હાં

મરદો મરદોના આશક શું દુનિયા રીવાળે ધુલ કરી-એટી

બેરીસ્ટર, તારા, બુગલ, } ૨૩
ડૉક્ટર, પડઘમ

હાય ફસા ફંદામાં મેલવવા માશુકનાર

ખાધા જુતા ને વાગ્યા જેન્ટલમેનના ખાર

ખરણ્યા પ્રીતમની વાસે કરવા ગઈ હતો ખ્યાર
 દીકરાએ દાણા દીધા તોડાબે આં વેવાર
 બાપાએ માન વધાર્યું ડોક્ટર થઈને
 ઇજ્જત ગુમાવી હાથે જાણીને બેરીસ્ટર
 મા દુનિયામાં મોંઢુ કાળું લઈને ફર
 તું ઢાંકણીમાં પાણી લઈને ડુબી મર— હાય

નિમલગંગા—

૨૪

શીયલ કરતાં શ્રેષ્ઠ સતીને જગમાં નહી કાંઈ
 ખ્યાર બેની જગમાં
 સજની ચીત શાન્ત કરી સુણુને આ શીખ
 સત્ય શણુગાર સતિ પતિ સેવના
 સમજે મન સર્વથી આલુપણુ અધીક—સજની૦
 અંતર અંધારૂ દુર કરી દીપક પ્રગટાવો
 રસ પીઓ પીવરાવો લ્યો લહાવો
 નેક ટેક ને વીવેક કુલની મરીયાદ એ
 સાચો શણુગાર— સજની૦

રહસ્યચંદ્ર-નિમળગંગા—૨૫

શાણી શરમાવો શાને.....
 .....જાઓ રસીલા છેડો નહી તલભાર.
 જાઓ શાણી સલુણા સતાવો નહી.....
 .....આવો વહાલી રસીલી દુભાઓ નહી.
 મુકી વીરહે રસીલા સતાવો નહી.....
 .....ચાલ ભારી સંગે ખ્યારી
 શામળા હું જાઉં વારી.....શાણી.

બહાર ખબર.

નીચે જણાવેલા નાટકોના ઓપેશ શ્રી ગુજરાત ન્યુતન નાટક સમાજનો જ્યાં મુકામ હશે ત્યાંથી અગર લેખક મોહનલાલ ગોકલદાસ યુવાન પાસેની રોકડી કીંમતે મળી શકશે.

ખુની યજમાન

૦—૨—૦

નિર્દયનીરો

૦—૨—૦

કાલો નાગ

૦—૨—૦

ઘમંડી કલહુ યાને નિર્મળગંગા

૦—૨—૦

(હવે પછી બહાર પડનાર ખેલો)

ધર્મી ગુન્હેગાર, કારાયલ સમો, અનંગશત્રુ અને લોખંડની બેડી યાને અદાએ ફર્જ (વિદ્વં જખાનમાં બહાર પડશે.

